

การค้าระหว่างประเทศกับวิธีการชำระเงินและเงื่อนไขการชำระเงิน

การค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนกับการค้าภายในประเทศอยู่หลายประการ เช่น ผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ห่างกันไกลๆ คืออยู่กันคนละประเทศ ดังนั้นการติดต่อกันจึงไม่สะดวกเหมือนกับการค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในประเทศเดียวกัน หรือในเมืองเดียวกัน ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ปฏิบัติทางการค้าของทั้งสองฝ่ายแตกต่างกัน ความไว้วางใจกันอาจมีน้อย ในระยะแรกๆ นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคอื่นๆ เช่น ต้องมีการส่งสินค้าข้ามเขตแดนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง การบรรจุสินค้า และ จัดหาพาหนะที่บรรทุกสินค้า ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับการโอนเงินข้ามประเทศ (Exchange control regulations) เป็นต้น อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศ คือ วิธีการชำระค่าสินค้า

การชำระค่าสินค้า

เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายได้มีการตกลงเกี่ยวกับข้อสัญญาซื้อขายกันแล้ว กล่าวคือ ได้มีการตกลงเรื่องคุณภาพและปริมาณสินค้า ราคา กำหนดเวลาและสถานที่ส่งมอบสินค้าและเงื่อนไขการชำระเงิน ฯลฯ ผู้ขายก็มีหน้าที่ต้องส่งสินค้าตามที่ตกลง ส่วนผู้ซื้อนั้นก็จะมีหน้าที่ต้องชำระเงินค่าสินค้าที่ซื้อตามสัญญา

วิธีการชำระเงินค่าสินค้าที่พบเห็นกันบ่อยในการค้าระหว่างประเทศมี 4 วิธีคือ

1. การชำระด้วยเงินสด หรือชำระล่วงหน้า (Cash or Advance payment)
2. ชำระโดยการเปิดบัญชีขายเชื่อ (Open account)
3. การชำระเงินโดยการเรียกเก็บผ่านธนาคาร (Bills for Collection)
4. การชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต (Documentary Letter of Credit)

1. การชำระเงินด้วยเงินสด หรือ ชำระล่วงหน้า (Cash or Advance payment)

คือ การซื้อขายสินค้า ซึ่งผู้ซื้อต้องจ่ายด้วยเงินสดหรือชำระเงินล่วงหน้าให้แก่ผู้ขายก่อนที่ผู้ขายจะทำการมอบสินค้า การชำระเงินด้วยวิธีนี้ผู้ซื้อเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะต้องเสี่ยงกับการที่ผู้ขายซึ่งรับเงินไปแล้วอาจจะไม่ส่งสินค้ามาให้ หรืออาจจะส่งสินค้าที่คุณภาพไม่เป็นไปตามที่ตกลงไว้ก็ได้

การซื้อขายด้วยวิธีนี้จึงมักจะกระทำกันในกรณีที่ผู้ขายเป็นผู้มีชื่อเสียง เป็นที่เชื่อถือได้ ตลาดเป็นของผู้ขาย หรือไม่ก็เป็นการซื้อขายกันสำหรับสินค้าที่มีค่าสูงไม่สูงนัก เช่น การสั่งซื้อตำราหรือหนังสือจากต่างประเทศ เป็นต้น

2. การชำระโดยการเปิดบัญชีขายเชื่อ (Open Account)

คือ การซื้อขายสินค้าในลักษณะที่มีการส่งมอบสินค้าก่อนและจ่ายเงินทีหลัง ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายตกลงกันว่าเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ผู้ซื้อจะทำการชำระเงินให้ผู้ขาย ตามกำหนดเวลาในอนาคต เช่น หนึ่งเดือนหลังจากรับสินค้า เป็นต้น

การซื้อขายกันในลักษณะนี้ คือการให้เครดิตทางการค้าของผู้ขายแก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อมักเป็นผู้ที่ผู้ขายไว้วางใจ โดยทั่วไปแล้วผู้ขายจะต้องตั้งเงินไว้สำหรับผู้ซื้อแต่ละราย เพื่อเป็นการจำกัดความเสี่ยงของผู้ขายไม่ให้สูงจนเกินไป

เมื่อถึงกำหนดชำระเงิน ผู้ซื้ออาจจะส่ง เช็ค ดราฟต์ โดยตรง หรือออกคำสั่งโอนเงินให้แก่ผู้ขายผ่านทางบัญชีของธนาคารก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ความสะดวก และข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย

3. การชำระเงินโดยการเรียกเก็บผ่านธนาคาร (Bills for collection)

คือการซื้อขายสินค้า ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าตกลงกันว่า เมื่อผู้ขายส่งสินค้าแล้วผู้ขายจะส่งเอกสารเรียกเก็บเงินผ่านธนาคารของผู้ขายไปยังธนาคารผู้ซื้อ หรือธนาคารที่ธนาคารของผู้ขายเป็นผู้เลือกให้ ทำหน้าที่ส่งมอบเอกสารและเรียกเก็บเงินจากผู้ซื้อ

การซื้อขายสินค้าในลักษณะนี้ผู้ขายจะได้รับความคุ้มครองพอสมควร เนื่องจากมีธนาคารเข้าไปดูแล การส่งมอบเอกสารกรรมสิทธิ์ของสินค้า และดูแลการเรียกเก็บเงิน นอกจากนี้ผู้ขายยังมีภูมิสิทธิ์เหนือสินค้าของตน ตราบใดที่ผู้ซื้อยังไม่รับรองตัวหรือยังไม่ชำระเงินค่าสินค้า

ธนาคารที่ทำหน้าที่เรียกเก็บจะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ขายอย่างเคร่งครัด และยึดถือระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับตัวเรียกเก็บฉบับแก้ไข ค.ศ. 1995 ฉบับที่ 522 ของสภาหอการค้านานาชาติ (Uniform Rules for Collections, 1995 revision, loc Publication No.522) คำสั่งในการเรียกเก็บและส่งมอบเอกสาร แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- การส่งมอบเอกสารแลกเปลี่ยนกับการชำระเงิน (Documents Against Payment or D/P)
- การส่งมอบเอกสารแลกเปลี่ยนกับการรับรองตัว (Documents Against Acceptance or D/A)

3.1 เงื่อนไขการเรียกเก็บแบบ D/P (documents against payment)

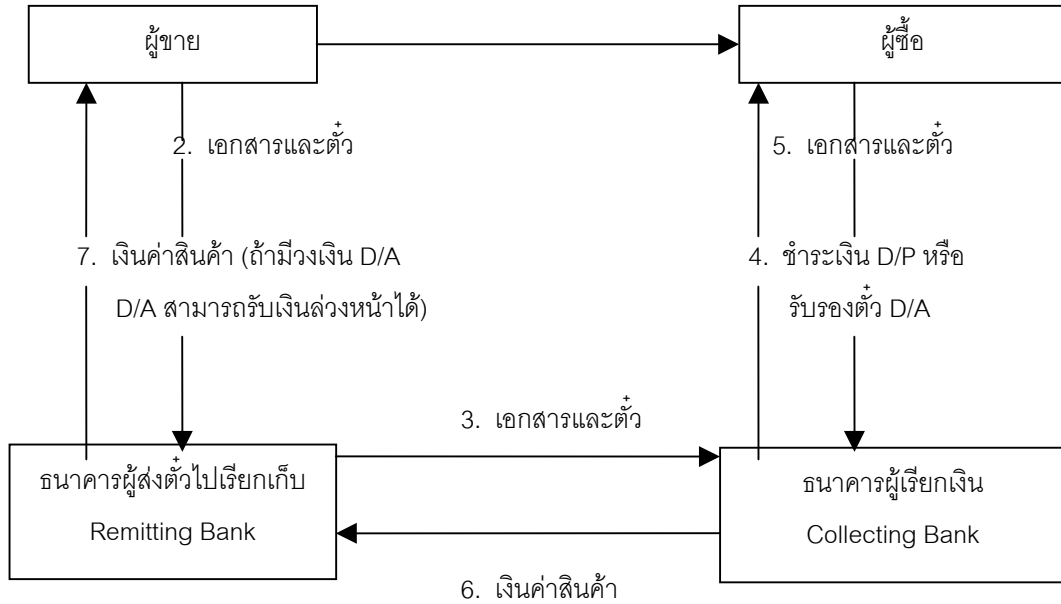
หมายความว่า ผู้ซื้อจะรับเอกสารเพื่อไปแลกสินค้าได้ ก็ต่อเมื่อมีการชำระเงินค่าสินค้านั้นแล้ว ในทางการค้าระหว่างประเทศ เมื่อผู้ขายส่งสินค้าไปให้ผู้ซื้อแล้ว ผู้ซื้อยังไม่สามารถรับสินค้าได้ทันที ผู้ซื้อจะต้องรอเอกสารจากผู้ขาย เพื่อจะนำไปแลกสินค้าจากบริษัทเรือหรือบริษัทขนส่ง เอกสารที่สำคัญคือ “ใบตราส่ง” ที่ออกโดยบริษัทเรือ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ตั๋วเรือ” (Bill of Lading) ผู้ซื้อจะได้เอกสารนี้จากธนาคารที่ทำหน้าที่เรียกเก็บเงิน ต่อเมื่อผู้ซื้อชำระเงินค่าสินค้าให้แก่ธนาคารดังกล่าว การตั้งเงื่อนไขแบบ D/P นี้ทำให้ผู้ขายไม่ต้องเสี่ยงต่อการที่มอบสินค้าให้ผู้ซื้อแล้วผู้ซื้อไม่ยอมชำระเงิน เงื่อนไข D/P นี้ใช้ได้กับตัวที่เป็น Sight Bill และ Time Bill

3.2 เงื่อนไขการเรียกเก็บแบบ D/A (documents against acceptance)

หมายความว่า ผู้ซื้อสามารถรับเอกสารเพื่อนำไปแลกสินค้าก็ต่อเมื่อผู้ซื้อได้รับรองตัวแลกเงินจากผู้ขายแล้ว ตามเงื่อนไข D/A นี้ ผู้ซื้อยังไม่ต้องชำระเงินเพียงแต่เซ็นชื่อรับรองว่าจะจ่ายเงินจำนวนที่ระบุไว้เมื่อครบกำหนด การที่ผู้ขายจะกำหนดเงื่อนไขการชำระเงินแบบ D/A นี้ ผู้ขายต้องมีความเชื่อถือในฐานะและความซื่อสัตย์ของผู้ซื้อ เพราะเท่ากับเป็นการให้สินเชื่อแก่ผู้ซื้อสำหรับกำหนดระยะเวลาของการชำระเงินนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ตัวแลกเงินที่กำหนดเงื่อนไขแบบ D/A นี้ จะต้องเป็นตัวที่มีกำหนดระยะเวลาการชำระเงิน (Time Bill) เท่านั้น

แผนผังแสดงขั้นตอนการเรียกเก็บเงิน (Bill For Collections)

1. สินค้า

หมายเหตุ : ผู้ส่งออกที่มีวงเงินขายลดตัว D/A, D/P อาจขอให้ธนาคารรับซื้อตัวและชำระเงินให้แก่ผู้ส่งออกตั้งแต่ขั้นตอนที่สอง

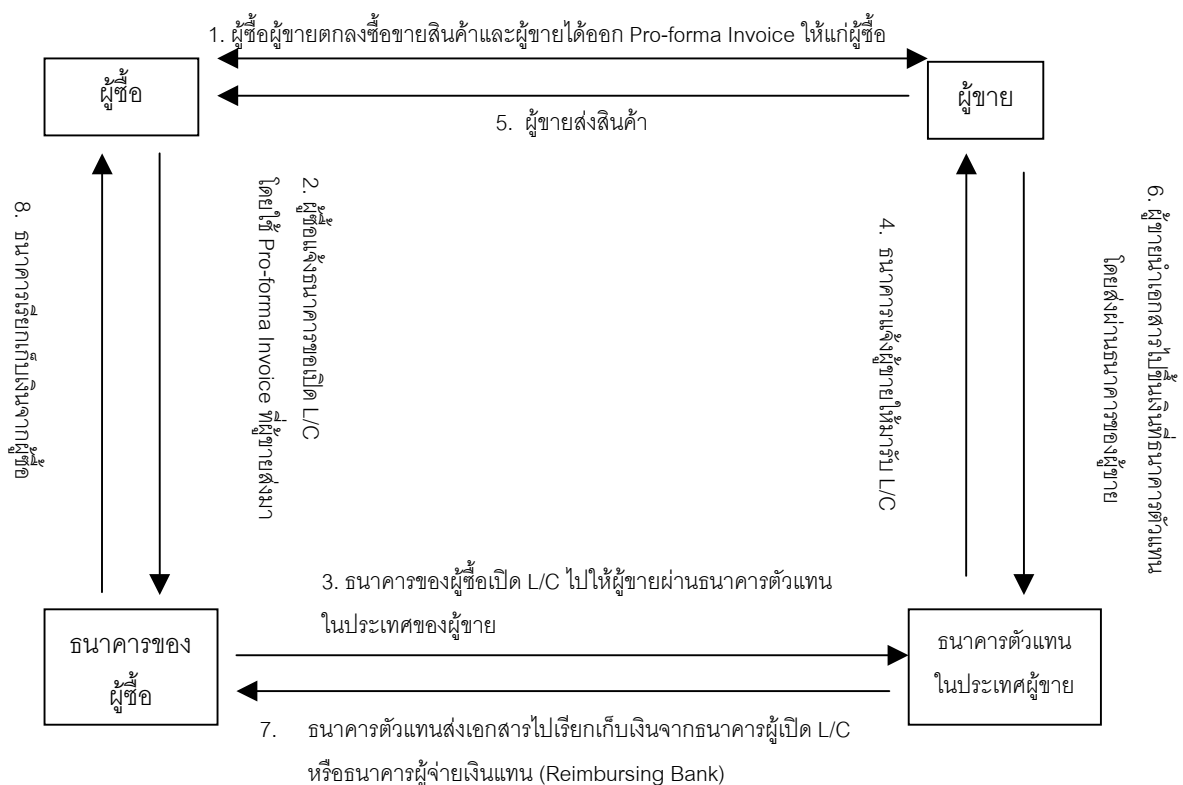
4. การชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิต (Documentary Letter of Credit)

คือ การตกลงซื้อขายสินค้าโดยใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเครื่องมือการชำระเงิน เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นตราสารหรือหนังสือรับรองการชำระเงินที่ออกโดยธนาคารของผู้ซื้อออกให้แก่ผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย) เพื่อรับรองว่าเมื่อผู้รับประโยชน์ปฏิบัติตามเงื่อนไขของเครดิตทุกประการแล้ว ธนาคารผู้เปิดเครดิตจะชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์โดยไม่มีข้อบิดพลิ้ว

การค้ำประกันหรือการรับรองดังกล่าวจะเพิกถอนไม่ได้ในกรณีของ Irrevocable Letter of credit ถ้าหากไม่ได้รับคำยินยอมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เลตเตอร์ออฟเครดิต จึงเป็นเครื่องมือการชำระเงินที่ได้รับความนิยมแพร่หลายที่สุดในการค้าขายระหว่างประเทศ เพราะนอกจากจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ขายแล้วยังให้ความคุ้มครองแก่ผู้ซื้อด้วย ในกรณีที่ผู้ซื้อต้องการให้ผู้ขายปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็สามารถระบุลงไปในเงื่อนไขของเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยมีธนาคาร (Negotiation Bank) ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารและเงื่อนไขต่างๆ ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต เมื่อผู้รับประโยชน์นำตัวมายื่นต่อธนาคาร

แผนผังแสดงขั้นตอนการชำระเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต ข้อตกลงการซื้อขาย

สิ่งที่ควรระวังในที่นี้ก็คือ ถึงแม้เครดิตออฟเครดิตจะช่วยให้เกิดความมั่นใจกันทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย และอำนวยความสะดวกในการค้าระหว่างประเทศ แต่เครดิตออฟเครดิตก็ไม่ใช่สัญญาซื้อขาย และไม่สามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ ฉะนั้นการตกลงซื้อขายใดๆ ก็ยังต้องอาศัยความรอบคอบในการพิจารณาถึงความเชื่อถือและความซื่อสัตย์ของคู่สัญญาเป็นสิ่งสำคัญ

เงื่อนไขการชำระเงิน (Terms of Payment)

เงื่อนไขการชำระเงินเมื่อเห็น (At Sight)

หมายความว่า ผู้ซื้อ (Buyer) จะต้องชำระเงินค่าสินค้าต่อธนาคารเมื่อเห็นตัวธนาคารจึงจะส่งมอบตัวแลกเงินและเอกสารขนส่งให้ หากผู้ซื้อไม่ชำระเงินแล้วธนาคารก็จะไม่ส่งมอบเอกสารการขนส่งให้ คำว่า At Sight นี้ธนาคารอาจจะตีความว่า ผู้ซื้อต้องมาติดต่อขอชำระเงินเพื่อรับเอกสารการส่งออกภายใน 3 วัน นับจากวันที่ธนาคารแจ้งให้ทราบ แต่ในบางประเทศเงื่อนไขอาจจะแตกต่างกันออกไป เช่น การชำระภายใน 24 ชั่วโมง หลังจากเห็นตัว เป็นต้น

สำหรับในประเทศของผู้ขายแล้ว เมื่อผู้ขายยื่นตัวประเภท At Sight ตาม L/C ให้แก่ Negotiating Bank เพื่อการขายตัวแล้ว ถ้าหากเอกสารดังกล่าวถูกต้องตรงตามเงื่อนไขใน L/C Negotiating Bank ก็จะได้รับซื้อเอกสารนั้น โดยจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายทันทีและ Negotiating Bank จะส่งเอกสารดังกล่าวไปขอขึ้นเงินตราต่างประเทศคืนจาก Opening Bank ซึ่ง Opening Bank จะต้องชำระเงินทันทีหากเอกสารถูกต้องตาม L/C และผู้ซื้อจะต้องชำระเงินทันทีที่เห็นตัว จึงจะรับเอกสารจากธนาคารไปได้ดังกล่าวข้างต้น

เงื่อนไขการชำระเงินที่มีกำหนดระยะเวลา (Deferred Payment)

หมายความว่า ผู้ซื้อ (Buyer) ไม่ต้องชำระเงินต่อผู้ขายทันทีที่เห็นตัว แต่ให้ทำการรับรองตัวแลกเงิน (Accept Bill) เพื่อที่จะชำระเงินตามเวลาที่ตกลงกันไว้ในอนาคต

ประเภทต่างๆ ของเงื่อนไขการชำระเงินที่มีกำหนดเวลา (Deferred Payment)

30,60,90 Days After Sight = ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 30 วันหรือ 60 วัน หรือ 90 วัน (เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง) หลังจากวันที่เห็นตัว (วันที่ยอมรับสภาพหนี้)

30,60,90 Days After Date = ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 30 วันหรือ 60 วัน หรือ 90 วัน (เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง) หลังจากวันที่ออกตัวแลกเงิน (Date of Bill of Exchange)

90,120,360 Days After B/L Day = ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 90 วันหรือ 120 วัน หรือ 360 วัน หลังจากวันที่ออกใบตราส่งทางเรือ

2 Months After Airway Bill = ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 2 เดือน นับจากวันที่ออกใบรับขนส่งทางอากาศ

30 Days After Goods pass Food and Drug Administratio = ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 30 วันหลังจากวันที่สินค้าผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากองค์การอาหารและยา

2 Months After Arrival of Goods = ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 2 เดือน หลังจาก วันที่สินค้าถึงปลายทาง

60 Days After First	= ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 60 วัน หลังจาก Presentation วันที่ธนาคารยื่นเอกสารให้ครั้งแรก
60 Days After Customs Goods	= ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 60 วัน หลังจาก Clearance of วันที่ทำพิธีศุลกากรรับสินค้าไปเรียบร้อยแล้ว
60 Days After Invoice Date	= ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 60 วัน หลังจาก วันที่ออกไปกำกับสินค้า
60 Days After Acceptance	= ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 60 วัน หลังจาก วันที่เซ็นชื่อรับรองตัวแลกเงิน
60 Days After On-Board Date	= ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่าสินค้าภายใน 60 วัน หลังจาก วันที่บรรทุกสินค้าลงสู่ระวางเรือ

MODE OF TRANSPORT AND THE APPROPRIATE INCOTERM 2000

Any Mode of Transport Including multimodal	EXW	EX WORKS (...named place)
	FCA	Free Carrier (...named place)
	CPT	Carriage Paid To (...named place of destination)
	CIP	Carriage and Insurance Paid To (...named place of destination)
	DAF	Delivered At Frontier (...named place)
	DDU	Delivered Duty Unpaid (...named place of destination)
	DDP	Delivered Duty Paid (...named place of destination)
Air Transport	FCA	Free Carrier (...named place)
Rail Transport	FCA	Free Carrier (...named place)
Sea and Inland Waterway Transport	FAS	Free Alongside Ship (...named port of shipment)
	FOB	Free on Board (...named port of shipment)
	CFR	Cost and Freight (...named port of destination)
	CIF	Cost, Insurance and Freight (...named port of destination)
	DES	Delivered Ex Ship (...named port of destination)
	DEQ	Delivered Ex Quay (...named port of destination)